

SN

20.5.2016

Opetus- ja kulttuuriministeriö
copyright@minedu.fi
kirjaamo@stm.fi

Lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle: Euroopan komission kysely kustantajien roolista tekijänoikeuden arvoketjussa sekä "panorama-poikkeuksesta"

Suomen Journalistiliitto kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkoasiassa. Lausuntonamme toteamme seuraavaa:

Kustantajien roolista tekijänoikeuden arvoketjussa

1. Komission kyselyyn kustantajille mahdollisesti säädettävän lähioikeuden vaikutuksista eri toimijoihin on vaikea vastata, koska oikeuden kohdetta ja sisältöä ei ole juurikaan määritelty.
2. Vertailukohtana käytetään kuva- ja äänitallenteen tuottajan ja esiintyvän taiteilijan lähioikeutta. Vertaus av-tallenteiden tuottajiin on lähtökohdiltaan ontuva.

Yhdellä audiovisuaalisella teoksella, kuten esimerkiksi dokumenttielokuvalla, voi olla kymmeniä tai jopa satoja tekijöitä. Esim. käsikirjoitusta, ohjausta ja leikkausta suojataan tekijänoikeudella, mutta kukaan tekijöistä ei voi yksin määrätä lopputuloksen eli valmiin dokumentin käytöstä. Toisaalta teos koostuu eri tekijöiden työstä siten, ettei eri tekijöiden osuuksia välttämättä ole mahdollista erottaa toisistaan.

Toisin sanoen av-tallenteen osat muodostavat kokonaisuuden aivan eri tavalla kuin sanomalehden yksittäiset artikkelit muodostavat sanomalehden. Tuottajan lähioikeudelle on näin ollen em. tallenteiden osalta sellaisia perusteluja, joita sanomalehden kustantajan osalta ei ole.

Myöskään tuotantokustannukset eivät esim. dokumenttielokuvan ja yksittäisen lehden numeron osalta ole millään tavalla verrannollisia.

Dokumenttielokuvan tuotantoprosessi myös kestää ajallisesti hyvin pitkään, ja av-tallenteen tuottajan lähioikeus suojaa tuottajaa kustannusten menettämiseltä myös ennen teoksen julkistamista.

3. Journalistiliitto katsoo, että lehtikustantajan lähioikeussuojan kohteen määrittäminen olisi ongelmallista. Av-tallenteen suoja kohdistuu tallenteeseen kokonaisuutena, eivätkä tallenteen osat ole samalla tavalla erotettavissa toisistaan kuin lehden artikkelit.

SN

20.5.2016

4. Journalistiliitto katsoo, että lähioikeussuojan kohdentuminen myös lehden osiin, sikäli kuin osilla tarkoitettaisiin yksittäisiä artikkeleita, olisi omiaan kaventamaan tekijän yksinoikeutta määrätä teoksen käytöstä. Journalistiliitto katsoo, että lähioikeudella olisi väistämättä tekijän yksinoikeutta rajoittava vaikutus, joka heikentäisi tekijän asemaa.
5. Lähioikeudesta huolimatta av-teosten tuottajat toimivat osittain siirrettyjen oikeuksien varassa – ne eivät voi esim. antaa tuotetta elokuvateatterilevitykseen sopimatta siitä tekijöiden kanssa. Myös kustantajat joutuisivat lähioikeudesta huolimatta edelleen sopimaan tekijän kanssa siitä, missä kaikkialla teos voidaan julkaista ja voidaanko oikeudet julkaisemiseen luovuttaa kolmannelle taholle. Journalistiliitto katsoo, ettei lähioikeudella olisi oikeuksien hankkimista helpottavaa vaikutusta.
6. Suomessa sanoma- ja aikakauslehtien kustantajat sopivat tekijänoikeuksien siirrosta kattavasti työ- ja toimeksiantosopimuksilla. Journalistiliiton arvion mukaan alan keskeiset toimijat tekevät työ- ja toimeksiantosopimuksia vain kaikin oikeuksin ja yksinoikeudella. Sama pätee erityisesti isojen mediatalojen toimeksiantosopimukseen. Kustantajilla on siis siirtyneiden oikeuksien perusteella kattavat mahdollisuudet lisensoida ja valvoa tuotteidensa käyttöä ja saada siitä asianmukaiset korvaukset.
7. Lehtikustantajien lähioikeudella on ollut Saksassa ja Espanjassa erittäin haitallisia seurauksia: Se on häirinnyt vapaata tiedonvälitystä ja vääristänyt kilpailua. Pienet kustantajat ovat tuoneet esille, että lähioikeus on itse asiassa heikentänyt heidän asemaansa. Oikeuden sisältö on molemmissa maissa ongelmallinen myös Bernin sopimuksen ja siinä turvatun siteeraamisoikeuden kannalta.
8. Journalistiliitto katsoo, että lisensointia koskevan yksinomaisen päätäntävällän säätäminen kustantajalle saattaisi vaarantaa mm. sopimuslisensointia järjestetyn laajan tekijänoikeudellisen aineiston jatkokäytön erilaisiin osapuolten yhteisesti hyväksymiin käyttötarkoituksiin. Kustantajapuolen päättäessä yksipuolisesti oman ansaintalogiikkansa pohjalta jatkokäytöstä olisi KOPIOSTO-järjestelmä vaarassa rämettyä. Kustantajat saavat sopimuslisensointijärjestelmän mukaisista korvauksista tällä hetkellä 50%.
9. Lopuksi haluamme muistuttaa journalismin eettisistä säännöistä ja periaatteista. Journalistin ohjeiden 17. kohdan mukaan haastateltavalla on oikeus saada ennakolta tietää, millaisessa asiayhteydessä hänen lausumaansa käytetään. Hänelle on myös kerrottava, jos haastattelua voidaan käyttää useissa eri välineissä. Näin on voitava toimia myös tulevaisuudessa.

Journalistiliitto katsoo yllä mainituin perustein, ettei kustantajan lähioikeudelle ole perusteita eikä tarvetta.

Panorama-poikkeuksesta

Journalistiliitto pitää esim. Suomen tekijänoikeuslaissa valittua ratkaisua panorama-poikkeuksesta onnistuneena ja perusteltuna. Komission kyselyssä

Siltasaarenkatu 16, 7. krs
PL 252, FIN-00531 Helsinki
Puh. +358 9 6122 330
Fax +358 9 605 396

www.journalistiliitto.fi

FI03 8000 1000 0940 87 DABAFIHH

Broholmmsgatan 16, 7. vån
PB 252, FIN-00531 Helsingfors
Tel. +358 9 6122 330
Fax +358 9 605 396

www.journalistiliitto.fi

FI03 8000 1000 0940 87 DABAFIHH

SN

20.5.2016

esitetty vaihtoehtoinen malli, jossa poikkeus rajattaisiin koskemaan vain ei-kaupallisia toimijoita johtaisi siihen, että ammattimaisessa tiedonvälityksessä kuvien käyttö edellyttäisi lisenssiä. Tämä olisi omiaan haittaamaan vapaata tiedonvälitystä.

SUOMEN JOURNALISTILIITTO –
FINLANDS JOURNALISTFÖRBUND ry.

Hanne Aho
Puheenjohtaja

Sanna Nikula
Työehtoasiamies

